

MALEXANDERS KYRKA

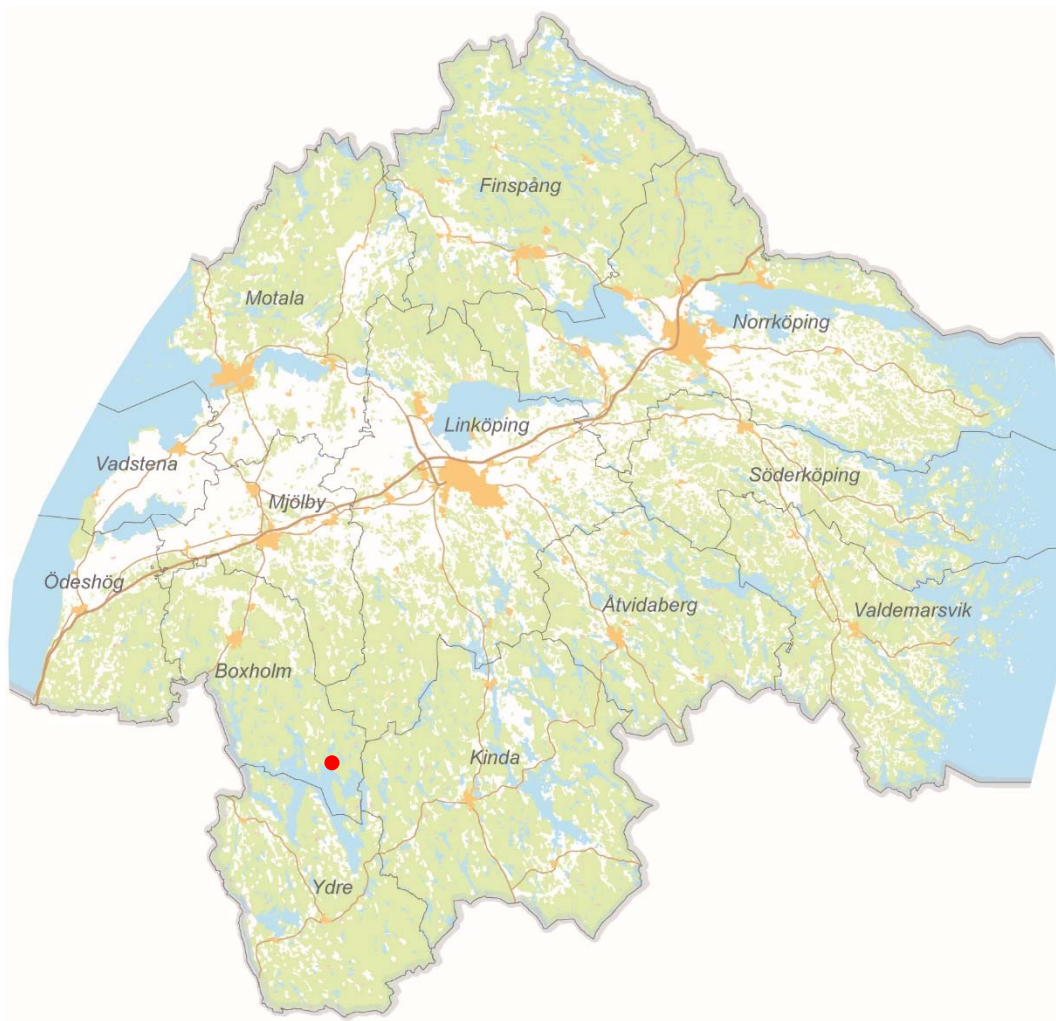
PUTSLAGNING

MALEXANDERS KYRKA
MALEXANDERS SOCKEN
BOXHOLMS KOMMUN
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

ANITA LÖFGREN EK

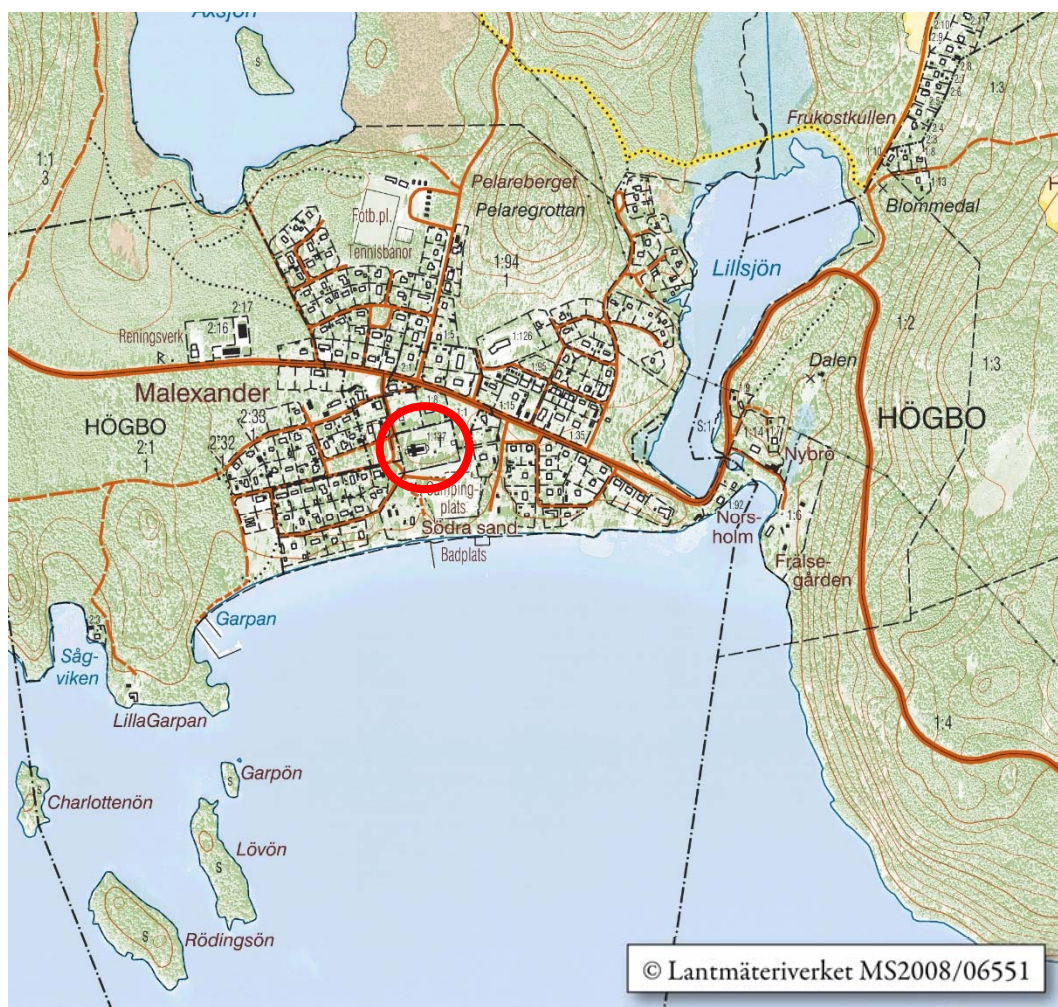

Bakgrund

Basfakta om objektet

Utdrag ur digitala Fastighetskartan med markering av Malexanders kyrka.

Beskrivning och historik

I Malexander finns en kyrka omnämnd 1345. Den tros ha varit uppförd i trä på 1300-talet men brann 1587, varvid en ny timrad kyrka byggdes på samma plats. Under 1800-talet växte församlingen och med den behovet av en större kyrka. Ritningar beställdes av arkitekt Ernst Jacobsson och som byggmästare anlätades Johan Sundqvist. Kyrkan uppfördes i medeltidsromantisk stil och stod färdig 1881 med rektangulärt långhus, halvrund sakristia i öster och torn i väster. Kyrkan skadades dock svårt i en brand 1929 och endast yttermurarna kunde behållas. Arkitekten Johannes Dahl fick ansvaret för återuppbyggnaden som genomfördes 1931 och bestod i att exteriören behölls, fränsett en ändring av tornavslutningen, medan interiören nyskapades. Sakristian flyttades från öster till en inbyggnad som även rymmer personalutrymme under orgelläktaren i väster.

Kyrkans stomme är av gråsten och tegel. Fasaderna är slätputsade och avfärgade i vitt, och indelade av lisener. Fasaden dekoreras också av en rundbågsfris, en zigzagbård, en profilerad taklist och över de rundbågiga fönsteröppningarna en rundbågslist. Sockeln är av släthuggen och skråkantad granit. På samtliga tak

ligger kopparplåt i skivtäckning. Även stuprör och ståndrännor är av kopparplåt. De rundbågiga fönstren har brunmålade bågar och spröjsning av gjutjärn och solbänkarna är kopparplåtsklädda. Huvudingången är förlagd till tornet i väster och markeras av en rikt dekorerad spetsbågig portal med en rundbågsarkad med fönsteröppningar, listverk och blinderingar med rosetter. Dörren är en grön dubbeldörr med fyllningar. Ingångar finns även mitt på fasaderna i norr och söder. De har samma utformning med en rundbågig avtrappad öppning med grön dubbeldörr med fyllningar. Ovan dörren finns ett lunettfönster. Även koret har en ingång i öster med liknande utformning men smalare. En rund nisch visar att det troligen har funnits ett rosettfönster också över kordörren. Samtliga dörrar är försedda med granittrappor.

Malexanders kyrka från väster och från nordöst. Foto Östergötlands museum 2006.

Tidigare kända renoveringsarbeten

I september 1977 slutbesiktigades utvändiga putsarbeten och ommålning av utvändiga snickerier på Malexanders kyrka. Arbetet leddes av byggnadsingenjör Ture Jangvik, K-Konsult, och i anteckningar den 29 juni 1977 skriver han: "... putsskiktet på kyrkan består av två olika putser, ett putsskikt på väggarnas nedre del från sockel och upp till cirka 2/3 av väggen, däröver ett annat putsskikt upp till taklisten. Gränsen mellan putsskikten är ytterst varierande. Putsskikten har olika gräng i ytan, det övre är betydligt grövre än det undre. Det undre putsskiktet har håligheter, urgröpningar, ritsar m.m. avsiktligt tillkomna. Den övre putsskiktsytan ligger några mm ovanför det undre putsskiktet." Ture Jangvik bedömer att det undre putsskiktet är från före branden 1931. Man beslutar att alla håligheter och ritsar i nedre putsytan plomberas och övergången mot det övre putsskiktet utjämnas varefter alltsammans färgas med Keimfärg.

Kulturhistorisk bedömning

Den ursprungliga yttre gestaltningen i tidstypisk medeltidsromantisk stil är väl bibehållen och till dess särdrag hör vita slätputsade fasader, plåtklätt sadeltak,

rundbågiga fönster och en väl artikulerad fasadarkitektur. Den välbevarade interiören präglas helt av arkitekten Johannes Dahls återuppbyggnad 1931 då planlösningen omgjordes och en ny fast inredning tillkom. Altaruppsatsen, predikstolen och bänkinredningen är utförda efter Dahls ritningar. Även färgsättningen i dova bruna och gröna toner är typisk för 1930-talet.

Kyrkan är skyddad enligt Kulturmiljölagen 4 kap.

Basfakta om projektet

Fastighetsägare/beställare

Folkungabygdens pastorat, Axel Träffs gata 4, 595 41 Mjölby.

Bidrag

Kyrkoantikvarisk ersättning.

Tillstånd från länsstyrelsen

Det är oklart om vapenhusets väggar invändigt ingick i ansökan till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har utfärdat ett tillstånd enligt kulturmiljölagen till putslagning på Malexanders kyrka daterat 2014-07-30, dnr 433-11079-13. Tillståndstiden var tre år. Genomgång på plats av de planerade åtgärderna gjordes i maj 2017 men arbetet blev inte färdigställt förrän tillståndstiden hade gått ut. Eftersom lagningen av tornfasaderna inte ingick i årets arbete ska pastoratet söka nytt tillstånd för putslagningar på tornet.

Putslagningar på tornet blir ett separat projekt.

Tidsperiod

Maj 2017 – november 2017.

Problembild / skadebild

Putsskador i nedre delen av kyrkans fasader. På framför allt tornet finns det även skador högre upp och det beslutades att göra ett särskilt projekt för lagningar på tornet. I interiören fanns putsskador på nedre delen av väggarna i vapenhuset.

På norra fasaden fanns en del missfärgningar förutom putsbortfall. Foto Östergötlands museum 2014.

Målsättning med projektet

Lagning av skadorna. Eftersom lagningarna är koncentrerade till nedre delen på fasaderna görs en avfärgning upp till fönstrens nederkant. Även när det gäller vapenhuset avfärgas upp till en viss höjd.

Arbetsbeskrivning

-

Resultat

Genomförda arbeten

Vid diskussionerna om putslagning av kyrkans fasader ingick från början även tornet, men det visade sig att lagningarna där skulle blir mer omfattande än vad man trott från början, så tornet undantogs från det nu utförda arbetet. Lagningarna har omfattat nedre delarna av övriga fasader och avfärgningen gjordes från stensockeln upp till underkant fönstren. När det gäller interiören putslagades nedre delen av väggarna i vapenhuset och även här gjordes en avfärgning upp till en viss höjd.

Norra fasaden efter putslagningar och avfärgning.

Södra fasaden efter putslagningar och avfärgning.

Detalj av putslagad fasad.

Lagning och avfärgning inne i vapenhuset.

Fasadlagningar har gjorts med hydrauliskt kalkbruk Saint-Astair NHL 3,5 1:2 0-4 mm och 0-1 mm. Avfärgning med Hyllingegårdens Kulekalk, våtsläckt, pigmenterad med grön umbra. I vapenhuset har färgen pigmenterats med järnoxidgult och grön umbra.

Uppföljning

Eventuella avvikelser från länsstyrelsens beslut

Inget puts- eller färgprov lämnades in för analys. Entreprenören bedömde att hydrauliskt kalkbruk och kalkfärg var lämpliga produkter. I övrigt har villkoren i länsstyrelsens beslut uppfyllts.

Byggnadshistoriska iakttagelser eller erfarenheter gjorda under arbetet

Partiella avfärgningar är svåra att få riktigt bra när de görs i anslutning till ytor som är något nedsmutsade. Bedömningen är dock att det i detta fall ligger nära

befintlig fasadkulör och att det är bra att man har valt en avgränsningslinje som stämmer med befintlig linje – fönstrens underkant.

Godkännande/slutbesiktning

Putslagningarna omfattar fasadernas nedre del, dock ej tornet, och i det lagade området finns en del upphöjd fläckar, som påminner om flagor som sitter fast. Detta hör dock inte till de nu utförda lagningarna, utan finns även på andra delar av fasaden.

Utfört arbete kan godkännas ur antikvarisk synpunkt.

Medverkande i projektet

Entreprenörer

T. Ljundahl Bggnadsvård AB.

Antikvarisk medverkan

Östergötlands museum genom Anita Löfgren Ek.

Övrigt

Antikvariska kontroller / besiktningar

2017-05-04 (genomgång av planerade åtgärder) och 2017-11-16 (slutbesiktning).

Fotodokumentation

Digital fotodokumentation förvaras på Östergötlands museum. Foto där inget annat anges: Anita Löfgren Ek, Östergötlands museum 2017.

Källor

Östergötlands länsmuseum. *Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift 2006. Malexanders kyrka.*

Östergötlands museum. Enskilt arkiv nr 549, Ture Jangvik.

Övrigt

-

Tekniska uppgifter

Lokal	Malexanders kyrka
Socken/stad	Malexanders socken
Kommun	Boxholm
Län och landskap	Östergötland
Ekonomiska kartans blad	075 63 (7F 6d Malexander)
Typ av uppdrag	Antikvarisk medverkan
Öm dnr	313/14
Öm projektnr	000702
Lst dnr	433-11079-13
Uppdragsgivare	Folkungabygdens pastorat
Bidrag	Kyrkoantikvarisk ersättning
Byggnadsantikvarie	Anita Löfgren Ek
Foto	Östergötlands museum
Fältarbetstid	Maj 2017 – november 2017

Dokumentationsmaterial förvaras på Östergötlands museum.

2017:232